Sint-Laureins – Singelken

archeologisch vooronderzoek – april 2012

J. Hoorne & A. De Logi

De Logi & Hoorne bvba
archeologisch project- en adviesbureau

Colofon

Project
Sint-Laureins – Singelken
Archeologisch vooronderzoek

Opdrachtgever:
Veneco²
Port Arthurlaan 11
9000 Gent

Uitvoerder:
De Logi & Hoorne bvba
Bekstraat 2
9850 Landegem
BTW BE 0845.028.465
RPR Gent
www.dl-h.be

In onderaanneming van:
Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting vzw
Postbus 42
9700 Oudenaarde

DL&H-Rapport 1
ISSN 2294-0790
© 2012 – De Logi & Hoorne bvba

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van De Logi & Hoorne bvba

Inhoud

Voorwoord 5

Technische fiche 5

1. Inleiding 6

2. Aanleiding en doel van het onderzoek 6

3. Geografische en bodemkundige situering 7

4. Archeologische voorkennis 7

5. Tijdskader 8

6. Methodologie 10

7. Resultaten 12

8. Conclusies en aanbevelingen 20

9. Bibliografie 20

Voorwoord

Op de percelen waar binnen afzienbare tijd een bedrijventerrein wordt opgericht, voerde De Logi & Hoorne (in onderaanneming van het Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting vzw) in de loop van april 2012 een archeologisch vooronderzoek uit in opdracht van ontwikkelaar Veneco². In dit rapport komt het project in zijn totaliteit aan bod met aandacht voor het algemene kader waarbinnen gewerkt is, de methode, resultaten en een eerste evaluatie en waardering van de aangetroffen sporen.

Heel wat partijen hebben bijgedragen tot het goede verloop en de vlotte afronding van het project. In eerste plaats wordt opdrachtgever Veneco² bedankt, in het bijzonder Nel Van Rentergem. Hoofdaannemer Ename Expertisecentrum vzw, in het bijzonder Willem Derde en Ben Devriendt, wordt eveneens bedankt. Luc Willems verzorgde de grondwerken en Studiebureau Daeninck-Audenaert het landmeten. Nancy Lemay (Vlaamse overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed) wordt bedankt voor de archeologische trajectbegeleiding.

Technische fiche

Site:	Sint-Laureins – Singelken (STL-SIN-2012)
Ligging:	Dorpstraat, Goochelaarstraat, Comercaatsweg, Vlamingstraat te Sint-Laureins (Oost-Vlaanderen)
Lambert 72-coördinaten:	X: 91880; Y: 214960 (middelpunt projectgebied)
Kadaster:	Sint-Laureins, afdeling 1, sectie A, (delen van) percelen 761B, 761F, 761K, 762R, 762S, 762Z
Onderzoek:	vooronderzoek met ingreep in de bodem / proefsleuven
Opdrachtgever:	Veneco² Port Arthurlaan 11 9000 Gent
Uitvoerder:	De Logi & Hoorne bvba
Vergunning:	2012/145
Vergunninghouder:	Johan Hoorne
Archeologen:	Adelheid De Logi Johan Hoorne
Vergunning metaaldetectie:	2012/145 (2)
Vergunninghouder metaaldetectie:	Adelheid De Logi
Bewaarplaats archief:	De Logi & Hoorne bvba Bekstraat 2 9850 Landegem
Grootte projectgebied:	5,6ha
Grootte onderzoeksgebied:	5,1ha
Termijn:	terreinwerk 10 t.e.m. 16 april 2012 verwerking 17 t.e.m. 27 april 2012
Resultaten:	recente tot subrecente perceleringsgrachten
Aanbeveling:	geen verder onderzoek

1. Inleiding

Van 10 tot 16 april 2012 voerde De Logi & Hoorne bvba te Sint-Laureins een archeologisch vooronderzoek uit. Op het circa 5,6ha grote terrein zijn in opdracht van ontwikkelaar Veneco² lange, parallelle proefsleuven aangelegd om na te gaan of archeologische sporen bedreigd waren door de aanleg van een bedrijventerrein. De resultaten zijn beperkt, er zijn weliswaar sporen aangetroffen, maar deze zijn vrij recent van datering. Op basis van het totale ontbreken van oudere sporen in de sleuven lijkt een vervolgonderzoek dan ook niet aangewezen.

Met dit rapport wordt gestreefd naar een objectieve verslaggeving van het archeologisch vooronderzoek in al zijn facetten. Het verloop van het terreinwerk en de verwerking, de resultaten en de conclusies en aanbevelingen worden toegelicht in verschillende hoofdstukken. Het project wordt gekaderd in de aanleiding en het doel van het onderzoek, de geografische en bodemkundige situering en de archeologische voorkennis. De hoofdstukken tijdskader en methodologie handelen over het verloop van de werkzaamheden, terwijl bij resultaten dieper ingegaan wordt op de aangetroffen sporen. Tot slot wordt de evaluatie gemaakt in conclusies en aanbevelingen, gevolgd door de bibliografie. Bij dit rapport hoort ook een cd-rom als digitale bijlage. Hierop kunnen het digitaal grondplan (met alle spoornummers), de sporenlijst, de vondstenlijst, de sleuvenlijst, een digitale versie van dit rapport en een selectie van de foto's geraadpleegd worden.

2. Aanleiding en doel van het onderzoek

Op de terreinen plant ontwikkelaar Veneco² de bouw van een bedrijventerrein. De werken die gepaard gaan met het aanleggen van wegen, het herinrichten van het terrein en de bouw van bedrijfspanden houden een mogelijke bedreiging in van het archeologisch bodemarchief. Zonder voorafgaand onderzoek zouden de eventueel aanwezige relicten van het menselijk verleden onherroepelijk vernietigd worden. De voornaamste opdracht van dit archeologisch vooronderzoek is dan ook nagaan of er archeologische sporen aanwezig zijn, en te bepalen wat hun verspreiding, aard en datering is. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de bewaring en de wetenschappelijke relevantie. Het vooronderzoek moet op basis van deze onderzoeksvragen leiden tot een gefundeerde evaluatie en aanbeveling met betrekking tot de noodzakelijkheid van een vervolgonderzoek waarbij het bodemarchief geheel of gedeeltelijk zou gedocumenteerd worden.

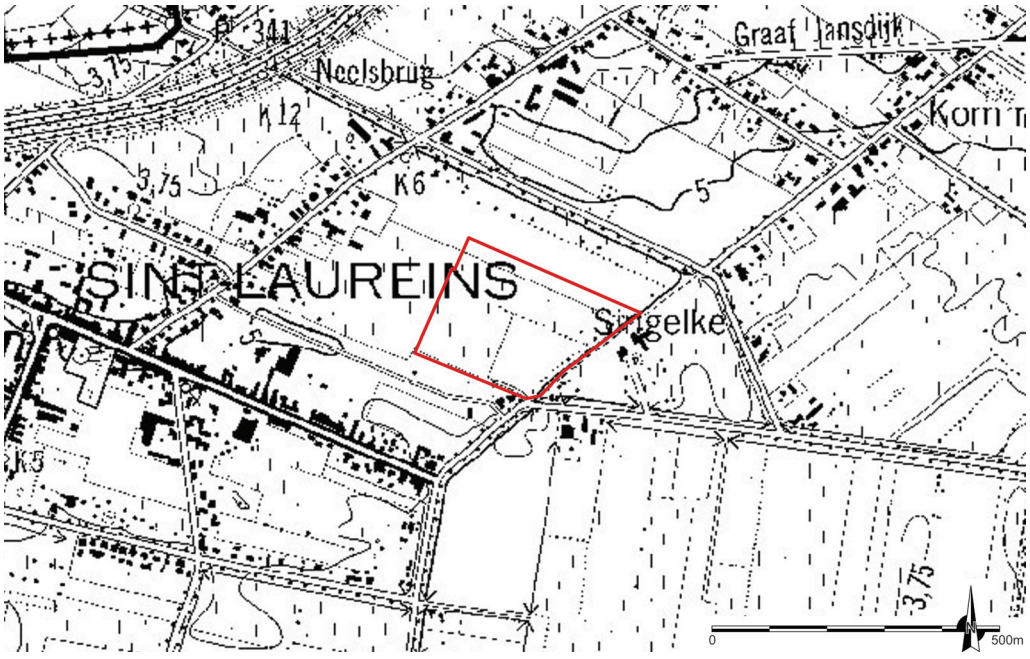

Figuur 1: Het projectgebied aangeduid op een uittreksel van de topografische kaart (© www.agiv.be)

3. Geografische en bodemkundige situering

Het projectgebied situeert zich te Sint-Laureins, een gemeente in het noorden van Oost-Vlaanderen tegen de Nederlandse grens. De percelen bevinden zich tussen de Dorpstraat, Goochelaarstraat, Comercaatsweg en de Vlamingstraat; ten oosten van de dorpskern van Sint-Laureins.

Het projectgebied is circa 5,6ha groot en bestaat kadastraal uit (delen van) percelen 761B, 761F, 761K, 762R, 762S, 762Z van Sint-Laureins, afdeling 1, sectie A. Het terrein is in gebruik als akker- en weiland. Langs zuidelijke zijde wordt het terrein begrensd door een brede gracht: de Eeklose Watergang. Langs de gracht en gedeeltelijk langs de westelijke grens is een strook van 6m vrijgehouden voor landbouwvoertuigen gezien de erfdienstbaarheid. Dwars door het projectgebied loopt het traject van een Aquafincollector, waardoor een strook van 10m breed en 280m lang niet toegankelijk was voor onderzoek. In totaal was ongeveer 5,1ha vrij voor onderzoek.

Bodemkundig gezien zijn de percelen in het zuiden vooral gekarteerd als een matig droge zandbodem met dikke antropogene humus A-horizont (Zcm), in het noorden betreft het een matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont (Zch) (Agiv-bodemkaart). Het terrein vertoont een klein verschil in topografie, wat grotendeels overeenkomt met deze kartering. De hogere gronden omvatten de verbrokkelde ijzerhorizont, de lagere de dikke antropogene humus A-horizont. De waarden schommelen tussen 3,5 en 4,5m TAW.

In een ruimer kader beschouwd bevindt het projectgebied zich op 800m ten zuiden van de grens tussen zandgronden en polders (kleigronden). De overgang kenmerkt zich als een strook met nattere, laaggelegen zandgronden en kan niet als scherpe grens geïnterpreteerd worden. Het terrein situeert zich op een smalle zandrug die O-W georiënteerd ligt, parallel aan de grote, tot 3km brede zandrug van Maldegem tot Stekene, ongeveer 5km zuidelijker.

4. Archeologische voorkennis

Van het projectgebied zelf bestaat geen specifieke archeologische voorkennis. Ook in de ruime omgeving (en zelfs de volledige gemeente Sint-Laureins) bestaan weinig concrete aanwijzingen van archeologische vondsten of sites. Sint-Laureins lijkt in zekere zin een archeologisch onontgonnen gebied, er zijn dan ook heel weinig tot geen archeologische activiteiten gekend. Op basis van historische bronnen is net ten oosten van het projectgebied de plaats van een windmolen gekend (CAI-39401). De oudste bewaarde elementen van de kerk van Sint-Laureins

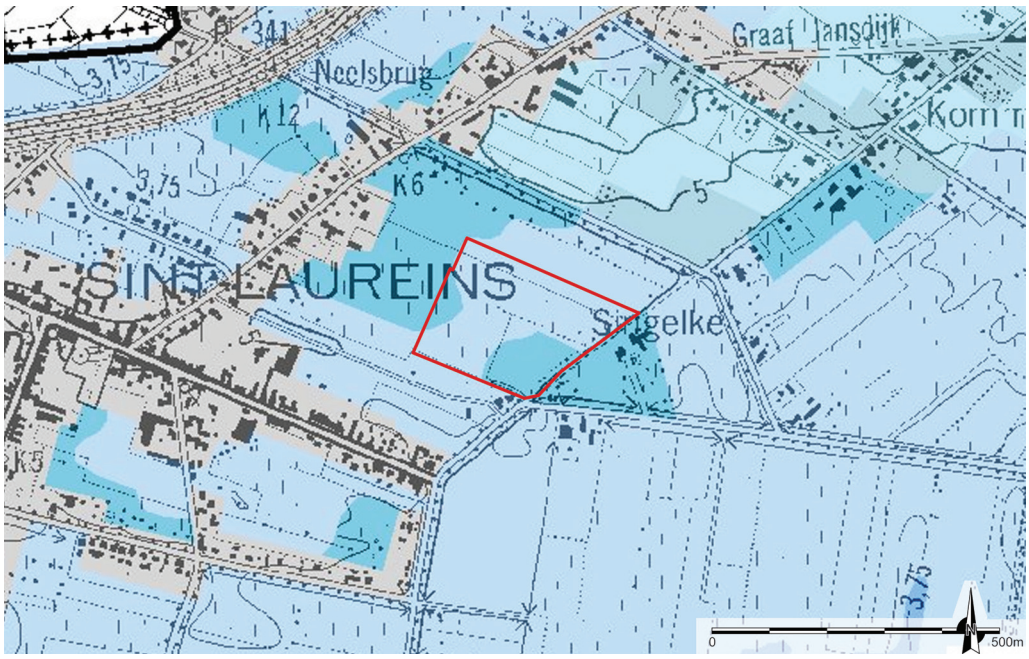

Figuur 2: Het projectgebied aangeduid op een uittreksel van de bodemkundige kaart met de textuurklassen (© www.agiv.be)

Figuur 3: Het projectgebied aangeduid op een uittreksel van een orthogonale luchtopname (© www.gisoost.be)

zouden dateren uit de late 14de eeuw, terwijl het merendeel van de kerk uit de tweede helft van de 16de eeuw stamt (CAI-315058). Voor oudere relicten moet verder gezocht worden: ongeveer 2km ten westzuidwesten van het projectgebied situeert zich mogelijk een circulaire structuur gekend van schuine luchtfoto's. Mogelijk valt deze cirkel te interpreteren als de gracht rondom een grafheuvel uit de vroege tot midden bronstijd (2100/1800-1100 v.Chr.) (Ampe *et al.* 1995: 75-76; CAI-153118). Een andere dergelijke structuur bevindt zich op ongeveer 2km ten zuidwesten (Ampe *et al.* 1995: 75-76; CAI-153112). Of het gebrek aan gekende archeologische sites in de directe omgeving en de slechts schaars voorkomende sites in een ruimer gebied een historische realiteit benaderen of een resultaat zijn van de stand van het onderzoek is niet uit te maken.

5. Tijdskader

Het terreinwerk werd aangevat op dinsdag 10 april 2012 door archeologen Adelheid De Logi en Johan Hoorne, bijgestaan door kraanman Matthieu Willems van Luc Willems bvba. Tijdens het veldwerk met erg natte weersvoorspellingen is gebruik gemaakt van droge periodes om langere werkdagen te maken. Op deze manier beëindigde het team het kraanwerk al de avond van vrijdag 13 april, om vervolgens op maandag 16 april het terreinwerk volledig af te ronden, met het aansturen van de landmeter, het couperen van enkele sporen en het overlopen van de sleuven. Johan Hoorne voerde de verwerking uit van dinsdag 17 tot donderdag 19, en van dinsdag 24 tot vrijdag 27 april. Het rapport werd gelay-out en aangeleverd in de week van 7 mei.

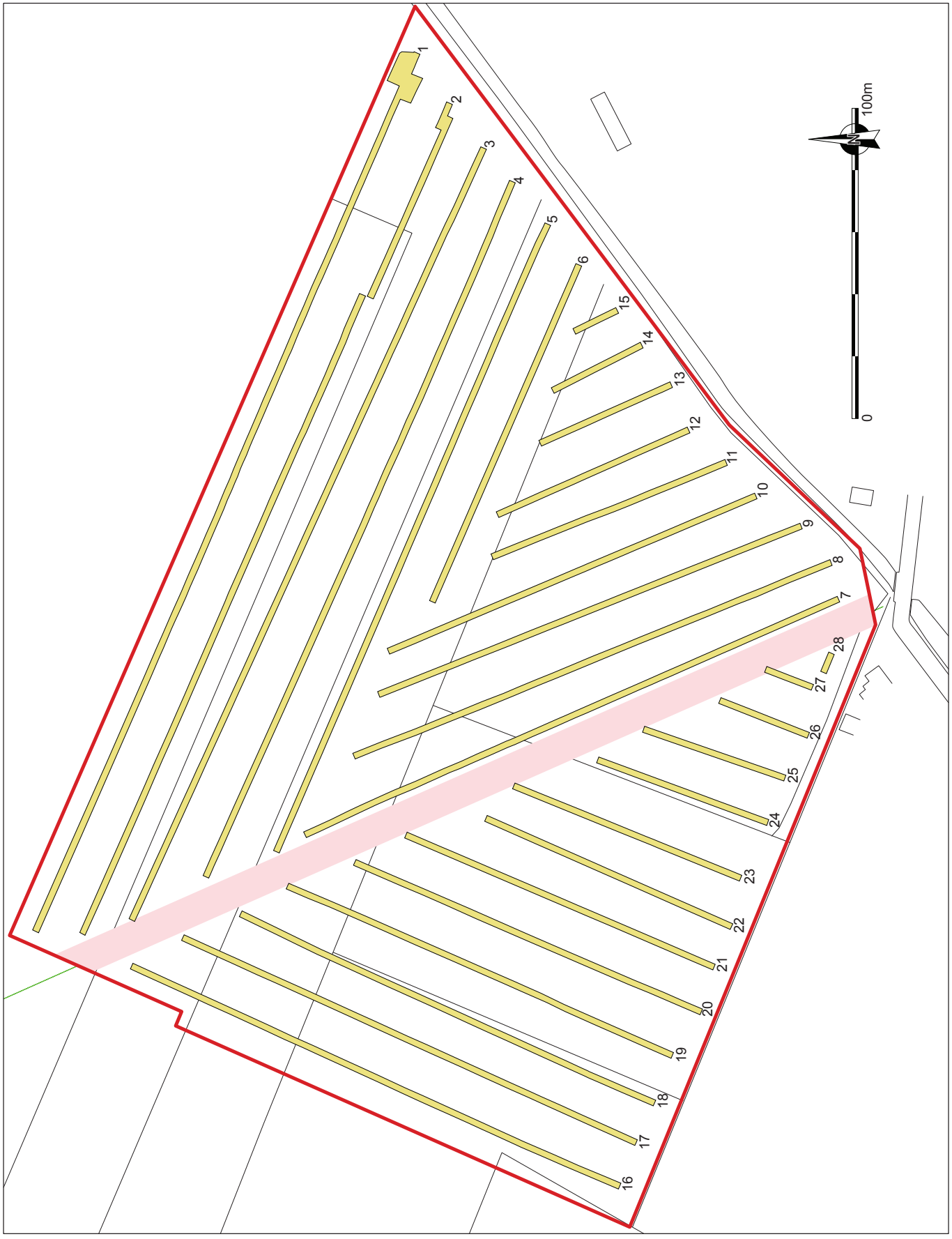

Figuur 4: Het projectgebied met het niet toegankelijke Aquafintraject en de proefsleuven

6. Methodologie

Het doel van dit archeologisch vooronderzoek is het terrein evalueren op aanwezigheid van archeologische sporen, hun samenhang, datering, aard en bewaring beoordelen en afwegen of deze sporen een vervolgonderzoek wettigen. Om tot een goede inschatting te komen, worden lange, parallelle proefsleuven gegraven om zo een beperkt percentage van het terrein bloot te leggen en op basis van de al dan niet aanwezige sporen een extrapolatie te maken.

Een proefsleuf wordt aangelegd door een graafkraan (van ruim 20ton) met platte bak. De breedte van zo'n sleuf bedraagt een kraanbak, ofwel van 1,9 tot 2m. Onder begeleiding van het archeologisch team graaft de machine de bovenste laag grond af, tot op het archeologisch relevante niveau. In dit geval de moederbodem waarin grondverkleuringen zich aftekenen. De sleuven liggen op gemiddeld 15m van elkaar, as op as gemeten. Tijdens de startvergadering was de oriëntatie van deze sleuven vastgelegd als WNW-OZO, parallel met de noordelijke begrenzing van het projectgebied. De eerste sleuf werd dan ook langs deze noordelijke begrenzing aangelegd. Op het terrein werd snel vastgesteld dat regelmatig grachten werden aangesneden met eenzelfde oriëntering. Daarom is beslist de sleuven ten oosten van de Aquafincollector parallel aan dit tracé te leggen. Sleuven 7 tot 15 liggen hierdoor met een NW-ZO oriëntering schuin tegenover de eerste sleuven. Eenmaal vastgesteld dat weinig tot geen haakse grachten op de WNW-OZO georiënteerde exemplaren waren ingeplant, is voor het resterende terrein ten westen van het Aquafintraject de oriëntering terug veranderd, ditmaal haaks op de oorspronkelijke ligging met een NNO-ZZW oriëntatie. Een bijkomend voordeel is dat door de variatie in sleuforiëntering een grotere kans ontstaat om een grachtensysteem aan te snijden.

Het projectgebied is in totaal 5,6ha groot, maar wordt centraal doorsneden door een Aquafintraject waarbij een veiligheidsmarge van 5m ten opzichte van de riolering in acht is genomen. Hierdoor was een strook van 280 bij 10m niet vrij voor onderzoek. Door een erfdienstbaarheid was ook een strook van 6m langs de zuidelijke beek en een stuk langs de westelijke perceelsgrens niet toegankelijk. Zo bleek 5,13ha te onderzoeken. op het terrein zijn 28 proefsleuven aangelegd, goed voor een totale lengte van 3525m. Bijkomend is ook een kijkvenster aangelegd om enkele sporen in sleuf 1 te evalueren. Dit vlak bestaat uit twee stukken langs weerzijden van de proefsleuf die samen een oppervlakte van 95m² hebben. Met de proefsleuven is 13,06% van het toegankelijke projectgebied blootgelegd. Het kijkvenster zorgt voor een additionele 0,19%, wat een totaal van 13,24% geëvalueerde oppervlakte inhoudt. Ten opzichte van het gehele projectgebied bedraagt dit 12,13% (zie ook de sleuvenlijst).

Figuur 5: Terreinopname van de verschillende proefsleuven vanuit het oosten

Het onderzoek van een proefsleuf volgt telkens hetzelfde stramien. Met de graafmachine wordt eerst de teelaarde weggegraven. De diepte van de sleuven varieert tussen 0,3 en 0,6m. Om een inzicht te krijgen in de bodemopbouw zijn profielputten aangelegd, waarbij plaatselijk ongeveer 0,5 tot 0,7m dieper in de moederbodem wordt gegaan. De op deze manier verkregen wandprofielen worden steeds geregistreerd. In de moederbodem tekenen zich grondverkleuringen af. Deze zijn van natuurlijke oorsprong (een boom die omvalt, een dier dat een gang graaft) of van antropogene oorsprong. Deze grondverkleuringen of sporen worden opgeschaafd, aangekrast en ingetekend op schaal. Per sleuf bestaat een meetsysteem gekoppeld aan betonijzers. Deze betonijzers, de contouren van de sleuven en de hoogtes worden opgemeten door de landmeter. De sporen worden genummerd, waarbij het eerste deel van het spoornummer bestaande uit twee cijfers verwijst naar de sleuf en de laatste drie cijfers naar het spoor binnen die sleuf. Eventuele vondsten zijn gerecupereerd, in een vondstzak gedeponeerd en genummerd. Twee sporen zijn gecoupeerd en opgetekend op schaal 1/20. Tijdens het sleuvenonderzoek is ook met de metaaldetector over de sporen gelopen. Alle stappen in het onderzoek zijn gedocumenteerd met foto's.

De verwerking bestaat uit verschillende onderdelen. Alle veldtekeningen werden gedigitaliseerd in Adobe Illustrator CS2, en aan het grondplan van de landmeter gekoppeld in een nieuw digitaal grondplan (zie digitale bijlage). De veldfoto's zijn geordend en hernummerd, terwijl de vondsten gewassen en gedetermineerd zijn. De sporen en vondsten zijn beschreven in lijsten (zie bijlage). De synthese van de bekomen resultaten leidde tot de rapportage. Het volledige digitale en analoge archief wordt bewaard bij De Logi & Hoorne bvba. Een selectie van het digitale archief is terug te vinden op de cd-rom.

Figuur 6: Machinaal afgraven van de teelaarde tot het archeologische relevante niveau

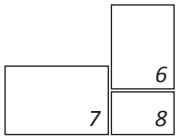

Figuur 7: Intekenen op schaal van de aangekraste grondsporen

FIguur 8: Overlopen van de proefsleuven met een metaaldetector

7. Resultaten

Tijdens dit proefsleuvenproject werden enkel grondsporen aangetroffen in de vorm van grondverkleuringen. Deze grondverkleuringen ontstaan op de plaatst waar de moederbodem ooit verstoord is. Dat kan een natuurlijke oorsprong (bv. een kuil die ontstaat door de wortelpartij van een omgevallen boom) of antropogene oorsprong (bv. een kuil gegraven door een mens) hebben. In eerste instantie worden de bodemkundige vaststellingen besproken, gevolgd door de natuurlijke sporen en tot slot de sporen van menselijke oorsprong. De proefsleuven hebben een postmiddeleeuwse tot recente percelering aangetoond, oudere sporen ontbreken volledig.

De bodem staat als deels Zcm – vooral in het zuiden – en deels Zch – in het noorden – gekarteerd. Beide zijn matig droge zandbodems, maar bij de eerste betreft het een dikke antropogene humus A-horizont, bij de tweede een verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont (Agiv-bodemkaart). De topografie correspondeert hier mee: de hogere gronden (rond 4,5m TAW) situeren zich in het noorden, de lagere (rond 3,5m TAW) in het zuiden. Tijdens het veldwerk is dit verschil in ondergrond duidelijk vastgesteld. De noordelijke gronden zijn vrij eenduidig te interpreteren. De dikte van de teelaarde bedraagt er gemiddeld 0,3 tot 0,4m bovenop een laag die heel wat roestkleurige ijzerconcreties bevat die het een vrij zware bodem maken. De dikte van deze verbrokkelde ijzer B-horizont is variabel, maar lijkt gemiddeld 0,15m te bedragen. Daaronder bevindt zich de C-horizont als lichtbeige tot wit zand. Zuidelijker is het pakket teelaarde dikker, gemiddeld 0,5 tot 0,6m, waaronder de C-horizont vastgesteld kan worden als bleekbeige tot bijna wit zand. Tegen de westelijke begrenzing komt een

Figuur 9: Grondplan met alle sporen aangeduid. Natuurlijke sporen zonder vulling, subrecente en recente sporen met witte vulling

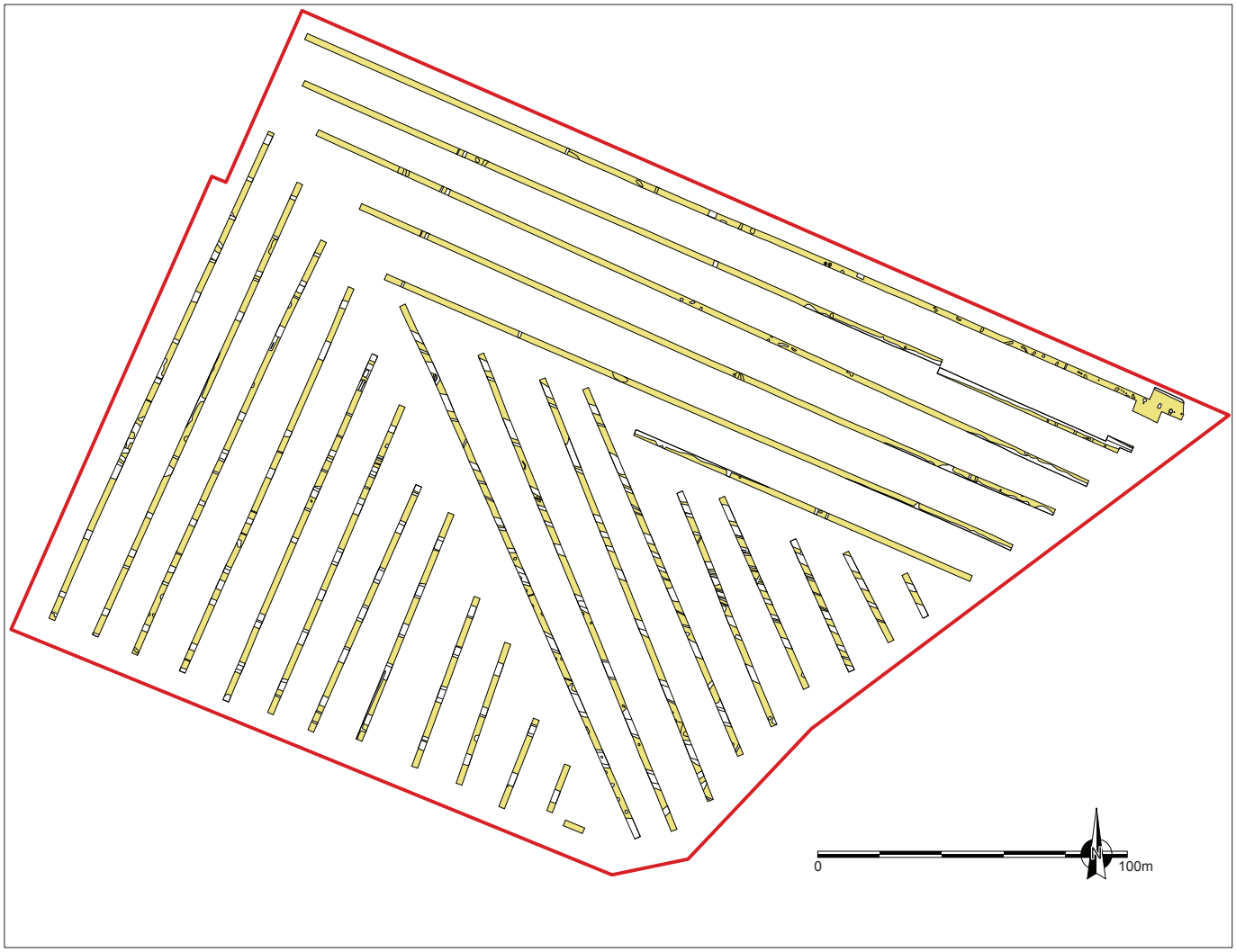

zone voor waar een licht verschil is tussen de bovenste teelaarde en een donker, organisch pakket van ongeveer 0,05 tot 0,15m dik. Dit kan als A-horizont geïnterpreteerd worden, op de bodemkaart samen met de bovenliggende ploeglaag als dikke, antropogene laag gekarteerd. Het direct voorkomen van de C-horizont kan een indicatie te zijn voor een gebrek aan bodemprofielontwikkeling als gevolg van een nattere ligging, hoewel dit ontbreken van andere horizonten ook door het verploegen zou kunnen verklaard worden. Beide stukken grond lijken voor landbouwdoeleinden niet erg geschikt, de hogere gronden door een erg harde laag met ijzerconcreties, de lagere gronden door hun relatief vochtiger voorkomen. Bovendien betreft het arme zandgronden.

Verspreid over het terrein bevinden zich in beide types bodem grondverkleuringen van natuurlijke oorsprong. De grootste van deze sporen zijn te interpreteren als windvallen. Als een boom omwaait dan zorgt de wortelpartij voor een kuil (met variabele diepte en omvang – afhankelijk van het type boom, de leeftijd, de ondergrond), die in de bodem een kenmerkend litteken in de vorm van een halve maan nalaat. De grootste exemplaren zijn breder dan de sleuf. Kleinere natuurlijke sporen komen eveneens veelvuldig voor, maar zijn meestal niet gedocumenteerd. Van gravende zoogdieren (zoals dassen, konijnen en mollen) over regenwormen tot insecten (zoals mestkevers) zijn vergravingen in de bodem te verwachten.

Figuur 10 en 11: Natuurlijke sporen vastgesteld in sleuf 1(links) en sleuf 18 (rechts)

Figuur 12: Detailopname van de verbrokkelde ijzer B-horizont in proefsleuf 2

Figuur 13 en 14: Bodemprofielen in de zone met een verbrokkelde ijzer B-horizont

Figuur 15 en 16: Bodemprofielen in de zone met wit tot lichtbeige zand als C-horizont

Figuur 17 en 18: Bodemprofielen in de zone met een dikke A-horizont

Het doel van een proefsleuvenonderzoek bestaat echter in het nagaan van de menselijke occupatie van een terrein. Tijdens dit onderzoek zijn vooral gedempte grachten aangetroffen (zie sporenlijst). In totaal betreft het 243 sporen die als gracht te interpreteren zijn. Verder komen ook negen zekere en tien mogelijke kuilen voor en elf mogelijke palen of kuilen. De aangesneden grachtsegmenten zijn vooral WNW-OZO georiënteerd. Over verschillende sleuven heen kan het traject van niet minder dan veertien grachten worden gevolgd, alle met dezelfde WNW-OZO oriëntering. Deze grachten lijken op regelmatige afstand van elkaar te liggen. Slechts één gracht, die over verschillende sleuven te volgen is, staat hier haaks op. De datering van de grachten is niet altijd eenvoudig, maar ze lijken zeker niet ouder dan laat- tot postmiddeleeuws. De gerecupereerde vondsten zijn schaars, maar het betreft zowel grijsbakkend gedraaid aardewerk waarvan enkele oren een 14de tot 15de-eeuwse datering doen vermoeden, als rood gebakken gedraaid aardewerk afgewerkt met loodglazuur. Verder komt ook steengoed voor wat eerder op een datering in de late middeleeuwen tot nieuwe tijden zou wijzen. Bovendien moet de nuance gemaakt worden dat de aangetroffen scherven in de gedempte vulling bij lage hoeveelheden niet altijd een correcte datering opleveren. De aflijning van enkele grachten is vrij scherp en de opvulling (vooral in het zuidelijke gedeelte van het terrein) bestaat uit versmeten moederbodem, waarbij nog amper homogenisering is opgetreden. Vermoed kan worden dat deze demping van vrij recente datering is. De oriëntatie van deze grachten komt overeen met de huidige perceelsgrenzen.

Behalve grachten zijn ook een beperkt aantal andere antropogene sporen aangetroffen. In sleuf 1 werden vier kuilen (01004, 01005, 01007, 01009) op een, licht gebogen, rij aangesneden. Hier is een kijkvenster aangelegd omdat over de datering geen duidelijkheid bestond, en omdat

Figuur 19: Grondplan met aanduiding van de bodemprofielen in rood; de vastgestelde zone met verbrokkelde ijzer B-horizont in lichtoranje; en de zone met een dikke A-horizont in grijs

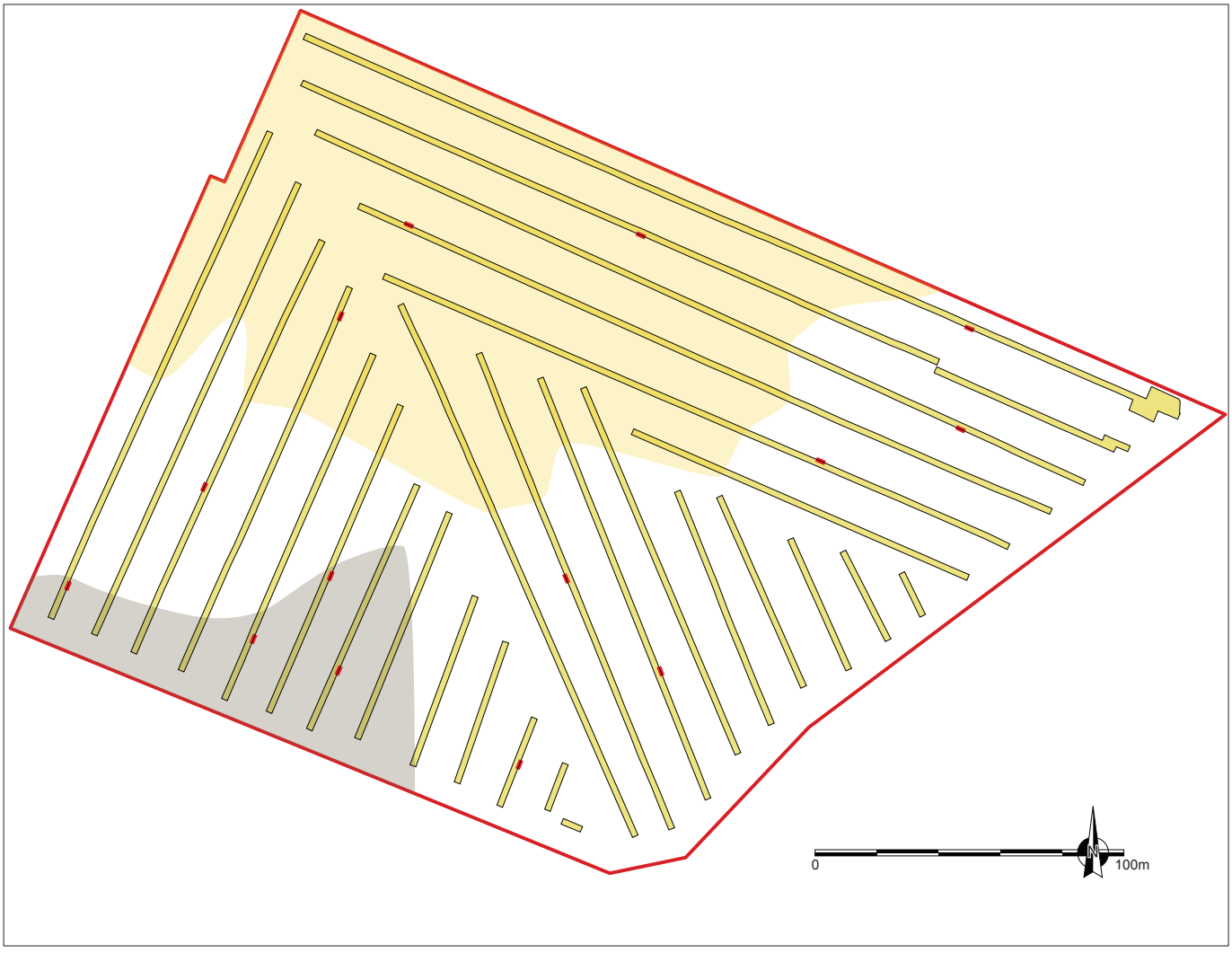

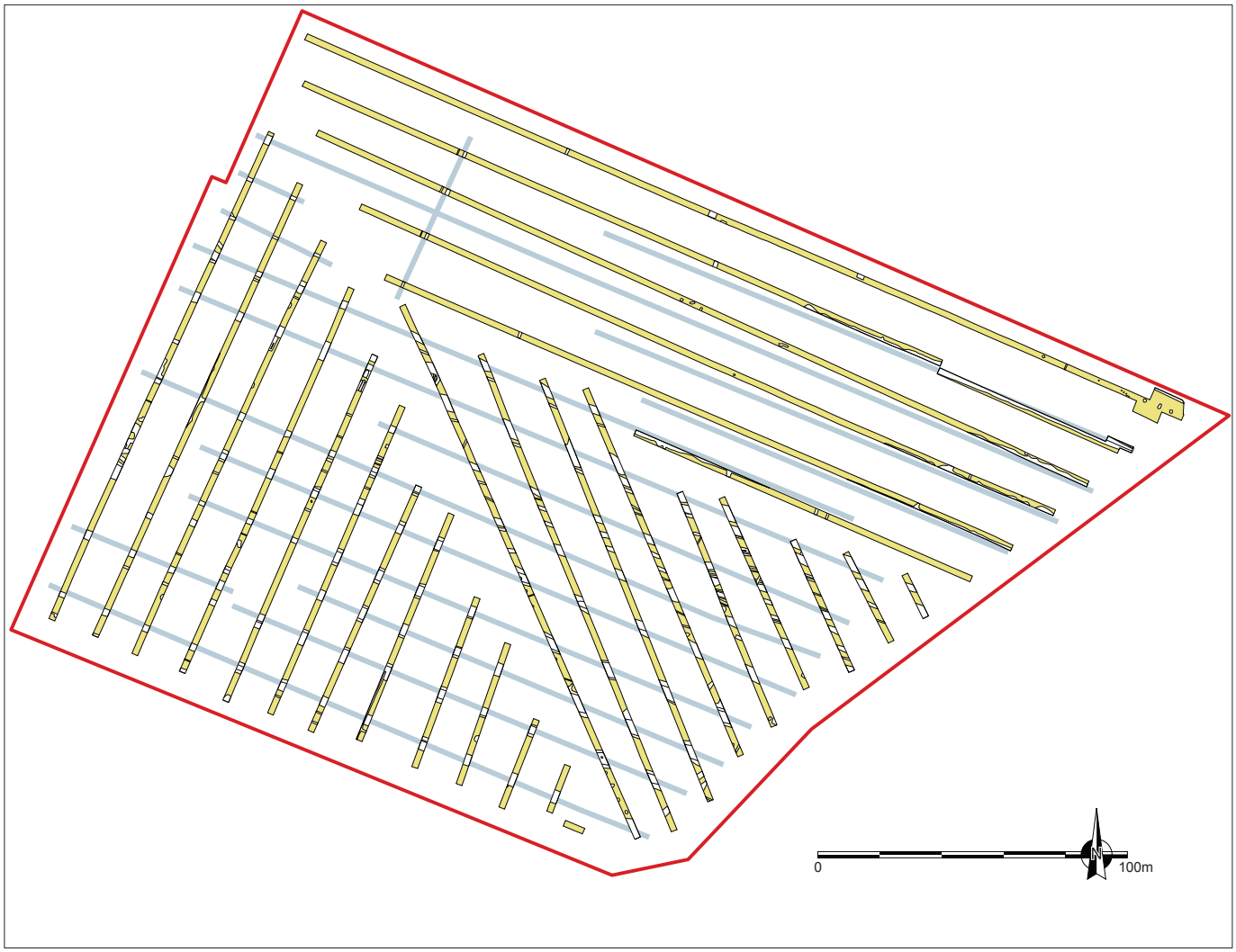

Figuur 20: Grondplan met aanduiding van de antropogene sporen in wit, en de af te leiden grachttracés in grijs

Figuur 21 (links): Grachtsecties van één van de talrijke WNW-OZO georiënteerde grachttracés op de site in sleuf 21

Figuur 22 (rechts): Gracht 06006 in de lengte aangesneden

Figuur 23: Veldopname van gracht 16002

Figuur 24: Zicht op gracht 07007

de plaatsing deed denken aan de wand van een volmiddeleeuwse gebouwplattegrond. Twee sporen zijn ook gecoupeerd. De kuilen hebben een donkerbruine vulling, die erg lijkt op de ploeglaag en uit de vulling is een stuk steengoed gerecupereerd. In het kijkvenster werden geen corresponderende sporen aangetroffen, waardoor de gestelde hypothese zeker geen stand kan houden. Waarom deze kuilen op een licht gebogen lijn liggen is moeilijk te verklaren en ook een functionele interpretatie is niet voor de hand liggend. De andere – verspreid gesitueerde – kuilen laten evenmin een interpretatie toe, maar hun datering lijkt op basis van vulling en aflijning gelijktijdig met de subrecente tot recente grachten.

Figuur 25: Gracht 07021 met centrale vulling bestaande uit versmeten moederbodem

Figuur 26: Kijkvenster 1 dat enkel wat natuurlijke sporen en de reeds aangetroffen kuilen opleverde

Figuur 27 en 28: Spoor 01004 in het vlak (links) en in doorsnede (rechts)

Drie kuilen in het midden van sleuf 1 vertonen andere kenmerken. Ze zijn groter en duidelijk rechthoekiger met een vulling van versmeten moederbodem. Sporen 01029, 01030 en 01031 meten gemiddeld 2,3m lang op een ongekende breedte met een WNW-OZO oriëntering. Waarschijnlijk mogen deze kuilen als zandwinningskuilen geïnterpreteerd worden.

De resultaten van dit proefsleuvenonderzoek wijzen op een landgebruik vanaf de late middeleeuwen (of later), zonder indicaties van oudere occupaties. De datering wijst vooral op subrecente en recente sporen, waarvan het merendeel grachten zijn. De grachten zijn ongetwijfeld te interpreteren als perceleringsgrachten. Niet al deze grachten zullen gelijktijdig zijn, maar ze lijken zeker niet ouder dan 14de-eeuws, een groot deel is wellicht een pak jonger. De duidelijke dominantie van de WNW-OZO oriëntatie en het ontbreken van haakse perceelsgrenzen wijst enerzijds op lange, smalle percelen en anderzijds op een ontginning van het terrein met een perceleringsas die sindsdien niet meer veranderd is. Dergelijke lange, smalle percelen zijn vrij typisch voor het Meetjesland. Het dorp behoort tot de 13de-eeuwse stichtingen van de graaf van Vlaanderen (en vooral gravin Johanna) die de 'wastinen' laat ontginnen in de omgeving van het grafelijke bos Aalschoot (Verhulst 1995: 138-139). Deze marginale gronden konden slechts door beter wordende technieken voor ontwatering bewerkbaar worden gemaakt. Vandaar de lange percelen afgezoomd met grachten, die behoren tot grotere blokken die uitgeven op bredere grachten, zoals de Eeklose Watergang. Sint-Laureins is overigens een van de moerparochies waar de turfontginning – naast wolproductie – belangrijk was in de volle middeleeuwen (Verhulst 1995: 80), en mogelijk speelt deze Eeklose Watergang daar ook een rol in als verkeersas. De aangetroffen grachten zijn mogelijk in verband te brengen met deze ontginningen en zijn een duidelijk resultaat van de typische lange percelen. Deze lange stroken zijn ook herkenbaar op de kaart van Ferraris (van 1771-1778) (www.kbr.be) en de Atlas der Buurtwegen (omstreeks 1840) (www.gisoost.be), en bevestigen het beeld van de subrecente en recente grachten. Deze informatie levert ook een inzicht in het potentieel voor andere (oudere)

Figuur 29: Uittreksel van de kaart van Ferraris uit het einde van de 18de eeuw, met aanduiding van het projectgebied bij benadering (© www.kbr.be)

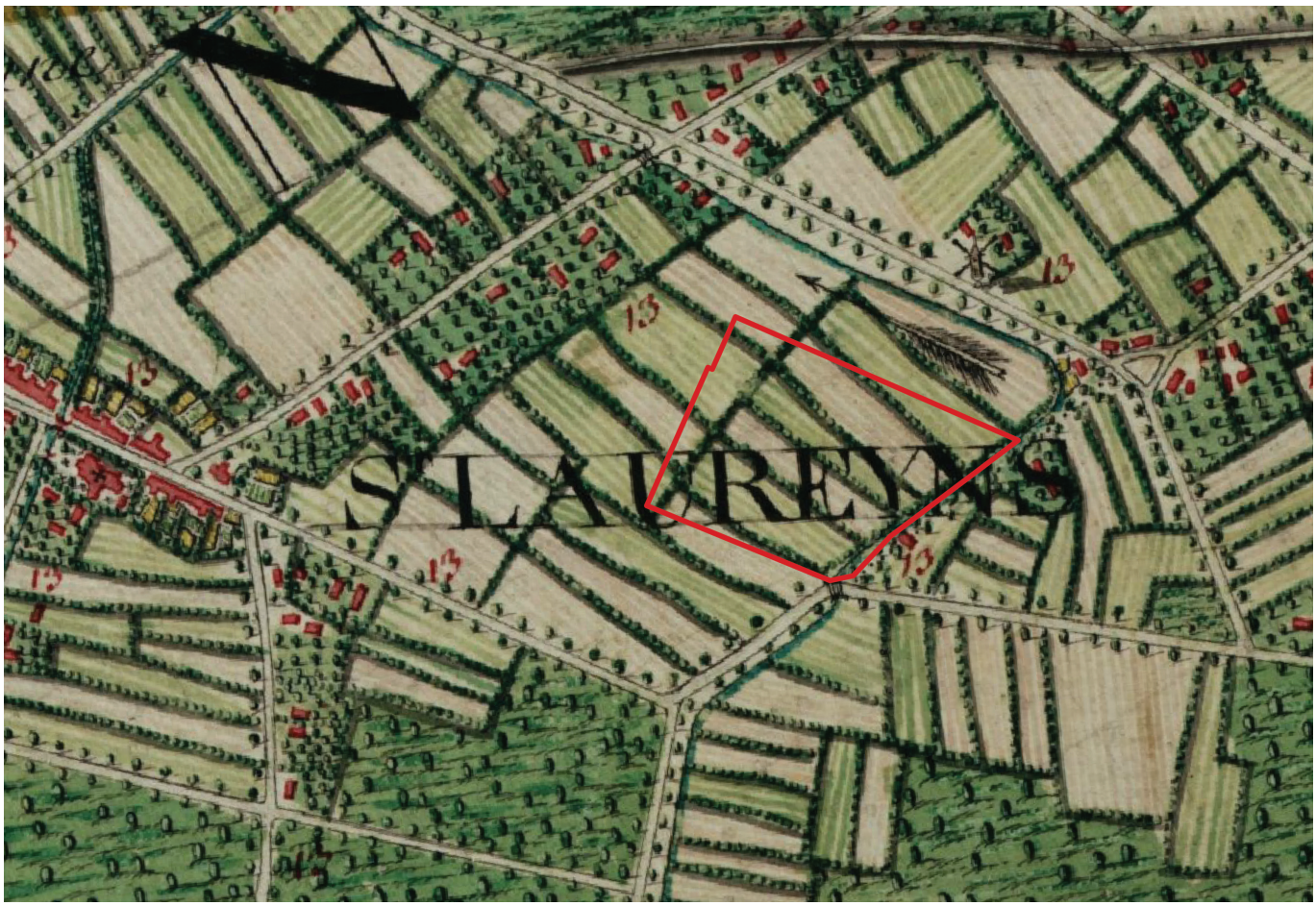

occupatie: de gronden kunnen als marginaal worden beschouwd, en zijn slechts vrij laat in ontginning genomen. Door de specifieke bodemkundige toestand met de algemene slechte afwatering (door het voorkomen van zandruggen) van deze gronden tot de late middeleeuwen, zijn ze minder geschikt voor occupatie. Mogelijk ligt daarin ook de verklaring voor het ontbreken van enige oudere occupatie. De ligging op de flank van een plaatselijke kleine zandrug kan hier ook een rol in spelen. Hoewel hogergelegen terreinen doorgaans als plaatsen met meer kans op archeologisches sites worden beschouwd, geldt dit niet altijd. Andere projecten, zoals te Rieme-Noord, gelegen op de noordelijke flank van de zandrug Maldegem - Stekene, leverden in het verleden ook weinig resultaten op (Hoorne *et al.* 2009). Dit wijst op het belang van de plaatselijke toestand van het terrein, in het specifieke geval van Sint-Laureins vermoedelijk vooral de beperkte schaal van de zandrug en de ligging in ongunstig gebied.

8. Conclusies en aanbevelingen

In april 2012 voerde De Logi & Hoorne bvba in opdracht van Veneco² (in onderaanneming van Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting vzw) een archeologisch vooronderzoek uit te Sint-Laureins. Dit onderzoek bestond uit het aanleggen van lange, parallelle proefsleuven verspreid over het circa 5,6ha grote terrein. Tijdens deze steekproef zijn vooral subrecente tot recente grachten aangetroffen. Deze grachten vertonen bijna allemaal een WNW-OZO oriëntering en zijn het resultaat van een landindelingssysteem van lange, smalle percelen zoals deze tot op vandaag nog herkenbaar is op het kadasterplan. Dit type van percelering is kenmerkend voor het Meetjesland vanaf de late middeleeuwen. Vóór deze periode zorgt de gebrekkige afwatering en de plaatselijk erg harde verbrokkelde ijzer B-horizont voor een arme en oninteressante zandbodem. Mogelijk is de afwezigheid van oudere sporen een resultaat hiervan. Door het ontbreken van relevante bewoning of begraving (uit welke periode dan ook) is een vervolgonderzoek niet aangewezen.

9. Bibliografie

Ampe C., Bourgeois J., Fockedey L., Langohr R., Meganck M. & Semey J., 1995. *Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen I.* Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks 4. Gent, 178p.

Hoorne J., Laloo P., Crombé P. & De Clercq W., 2009. *Archeologisch vooronderzoek te Rieme - Noord (gem. Evergem, prov. Oost-Vlaanderen). Juli tot oktober 2009.* UGent Archeologische Rapporten 19. Gent, 72p.

Verhulst A., 1995. *Landschap en landbouw in Middeleeuws Vlaanderen*. Gent, 191p.

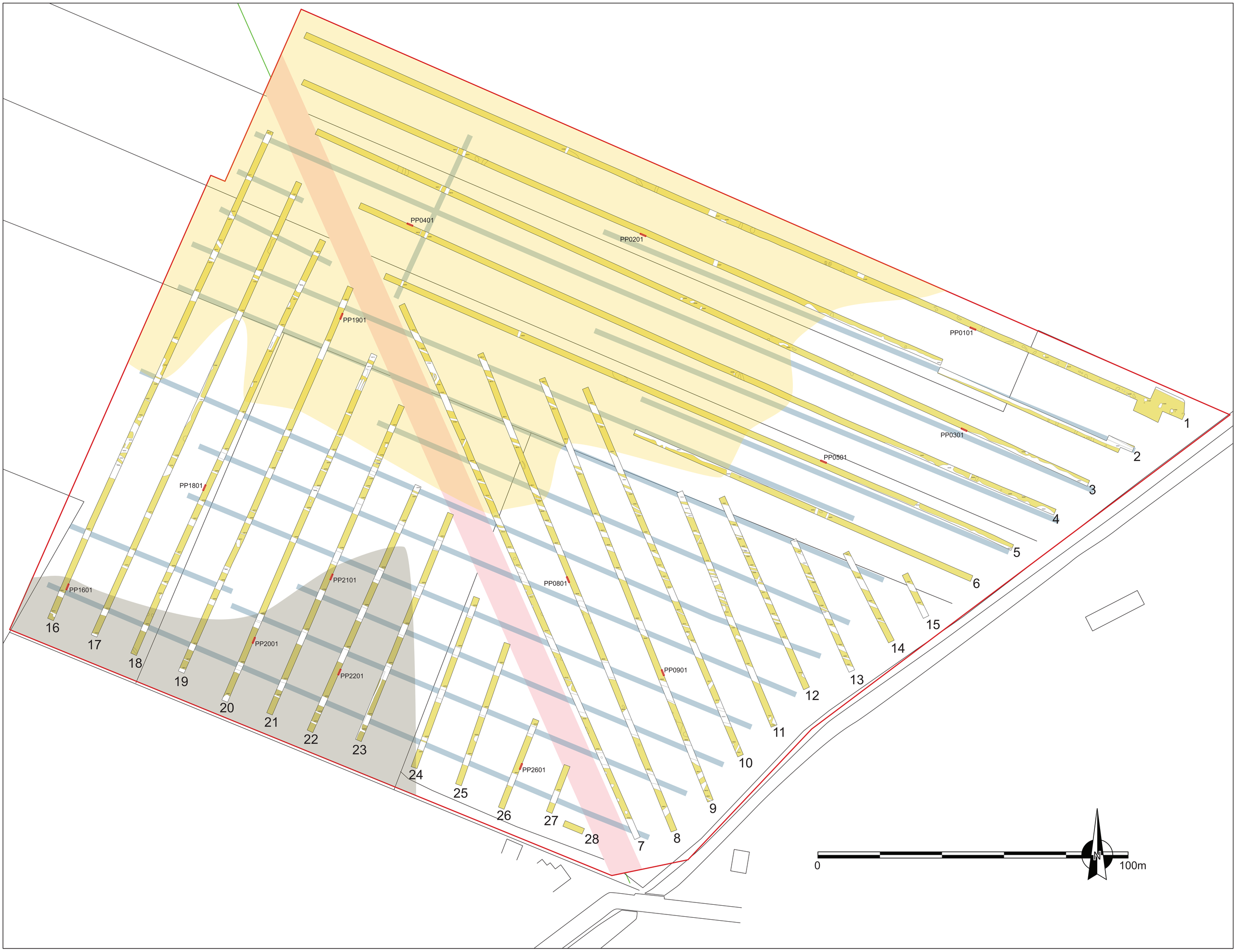
PP0401
PP0201
PP0101
PP1901
PP0301
PP0501
PP1801
PP0801
PP2101
PP1601
PP2001
PP2201
PP0901
PP2601
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
N
0
100m